

אז ועכשיו

שתי תערוכות חדשות במוזיאון ארץ ישראל ובמוזיאון העיצוב חולון מעלות שאלות מסקרנות על יחסי הגומלין בין תרבות לבין טכנולוגיה, בין עבר לבין עתיד, ובוחנות את נסיבות התהוותן של שפות העיצוב במהלך ההיסטוריה / יעל אפרתי

תום עידן הזוהר והברק ועל מותו של "העיצוב למען עיצוב", לטובת מגמה עתידנית שמושפעת מאסתטיקה פרה היסטורית: "כמו אנשי מערות חדשים הם יוצרים מקומות מחסה, כלים מכונות וטקסים ארכאיים המשרתים סגנון חיים צנוע, מסופק ומוכל יותר".

הטבע הוא מרכיב דומיננטי בהקשר של המגמה החדשה - מעצבי העתיד ייצרו בהשראתו צורות אמורפיות ומחוספסות מחומרים טבעיים ובני-קיימא כמו עץ, עצמות וסיבים, עור, חימר ונייר. כחלק מהחיפוש אחר השורשים וההיסטוריה שלהם, חוזה אדלקורט, הם יתקרבו אל האדמה, יבקשו לגעת וללוש אותה בידיהם ולהיזכר במפגש הראשוני המתקיים בין אדם לבין חומרי יסוד יסוד. "מאובני העתיד" הללו אינם תוצרים של שיבה נוסטלגית אל העבר, אלא פרי הלך רוח חדש של אנשים צעירים שמבקשים לצקת לחייהם ערכים של כבוד לסביבה האנושית ולטבע, של צריכה מרוסנת ושל פשטות. ערכים אלו מקבלים ביטוי חדש ביצירתם, המשלבת בין הקדום והפרימיטיבי לבין טכנולוגיה ומדע בני זמננו.

אפשר כמובן להתווכח עם הגֵזֶה של אדלקורט וגם לתהות האם היא חוזה את המגמה או יוצרת אותה, אבל אי אפשר שלא להתרשם מגוף

הפעם אתחיל דווקא מהשורה התחתונה: המלצה לסור לשתי תערוכות העיצוב מרתקות המוצגות בימים אלה. האחת היא "פוסט פוסטיל" במוזיאון העיצוב בחולון שננעלת ב-30 לאפריל, והשנייה היא הביאנלה השישית לקרמיקה ישראלית, שמוצגת במוזיאון ארץ-ישראל ברמת אביב עד ה-15 ביוני. שתי התערוכות עשירות ומושקעות מבחינת תכניהן, וגם מלאכת האוצרות וההצבה שלהן ראויה לשבח. שתיהן מעלות, כל אחת בדרכה, שאלות מסקרנות הנוגעות ליחסי הגומלין בין תרבות לבין טכנולוגיה, בין עבר לבין עתיד, ובוחנות את נסיבות התהוותן של שפות העיצוב במהלך ההיסטוריה.

התערוכה "פוסט פוסטיל" היא מעין כתב הגנה מנומק לתזה שעליה חתומה אוצרת התערוכה לי אדלקורט, לפיה עולם העיצוב מצוי בראשיתו של מפנה דרמטי. "הגיע הזמן לשינוי קיצוני", היא מצהירה בדברי ההסבר המוצגים בכניסה לתערוכה; "החברה העכשווית מוכנה להיפרד באופן סופי מהמאה הקודמת, להיפרד ממוסכמות יצירתיות קיימות, מחוקים תיאורטיים ומסטיגמות שניתן כעת לאתגר ולשבור". אדלקורט, חזאית טרנדים בינלאומית, מכריזה בתערוכה (שכבר הוצגה לפני כשנה ביופן) על

158 | DESIGNER | מרץ 2011

D DESIGNER

מגזין עיצוב | גליון 12 | מרץ 2011

העבודות העשיר והמגוון שהיא מציעה בתערוכה: 120 אובייקטים של כ-60 מעצבים, ובהם 12 מקומיים, המוצגים בשתי הגלריות הראשיות של המוזיאון ומייצגים את האסתטיקה החומרית ואת מערכת הערכים העומדות במרכזה של השפה העיצובית העתידית. כך לדוגמה עבודותיו של המעצב ההולנדי מארטן בס, בהן סדרת רהיטי חימר הכוללת מאוורר רצפה גדול (שגם פועל), כיסאות אוכל ושולחן קפה, הבולטים בצבעיהם העזים שמשולבים בהם פיגמנטים טבעיים; מקומות מקלט פיסוליים וצבעוניים של נאצ'ו קרבונל הספרדי שעשויים מעיסת נייר שמוחזרה מחומרי דפוס; ולסת חייטית שבהשראתה יצר יובל שאול מיכל בלבן בוהק. אריק לוי מציג בעבודותיו עוד היבטים של נושא התערוכה - "ארכיאולוגיה עצמית", שבמסגרתה הוא "מציל" חלקי חרס שבורים, וגם עבודה שבה סלעים מקבלים גימור מטאלי דמוי מראה. מקס לאמב הבריטי עיצב את "פולרי", כיסאות שמזכירים במקצת ככשיים: הם מפוסלים באופן ידני מפוליסטירן ו"נשחטים" על ידי יציקת ברונזה מותכת לתוך התבנית החלולה.

בין אדם לבין טכנולוגיה

התערוכה "עיצוב קרמי: כלים טכנולוגיים", שאותה אוצרת שלומית באומן, מתמקדת ביחסים שבין אדם לבין טכנולוגיה כפי שבאים לידי ביטוי בעיצוב קרמי עכשווי. משתתפים בה 110 אמנים ומעצבים שמתמייחים בעבודותיהם ליחסי הגומלין בין החפץ הקרמי, התרבות והטכנולוגיה. התערוכה מציגה עשר תמות מרכזיות, ובהן קדרות - מתעשייה לשפה אישית; טכנולוגיה בחיי יומיום; מגדר; מרחב מקומי; הייטק ולואו טק, ועוד. במקביל משולבים בתערוכה אובייקטים תעשייתיים של קרמיקה טכנית, ברובם רכיבים קרמיים מתקדמים שאינם נמצאים בחזית המוצר ולכן נעלמים מהעין והמתודעה, אך תועלתם רבה במגוון תחומים בתעשייה כמו רפואה, אחסון מידע, תעשיות ביטחוניות ועוד. באומן ואפרת פרידלנד, שאצרה את תערוכת הקרמיקה הטכנית, החליטו לשלב בין שני גופי העבודות והוסיפו עניין לתערוכה. הן בחרו ולטשטש את הגבולות בין ההיבטים והסמליים והטכנולוגיים המגולמים בתחום ובכך הרחיבו את היריעה מעבר לצפוי ולמוכר.

אף שהתערוכה הזו מורכבת, היא אינה מיועדת ליודעי חן בלבד. שלל הנושאים המוצגים בה מאפשר לכל צופה להתמקד בתחום שמעניין אותו ובתוך כך לקבל תמונה כללית על עושרו וגיוונו של התחום. התערוכה הזו היא גם הזדמנות להעמיד לבחינה מחודשת, כפי שמציעה באומן במאמר הפותח את הקטלוג, את הזיהוי הנפוץ בין "שינוי", "מיכון", "דינמיות" ו"חדשנות" עם קידמה והצלחה.

בין העבודות המעניינות בתערוכה אפשר לציין את "שארית הכלי",

עבודת אבניים של עירית אבא, שהשתמשה בשאריות שבבי פורצלן והדביקה אותם על יריעות סיליקון גמישות שמגיבות בתנועה למגע; מחיצה אקולוגית מודולרית בעיצוב סטודיו קאהן, שמשלבת שימוש חכם בידע מסורתי: מוזנים לתוך צינורות הקרמיקה החלולים מים קרים ומצננים את הסביבה; ספוג שטבול בתרחיף מיוחד ומשמש לספיגת כתמי נפט בים; "מינינג", כד גדול בעיצובו של נועם בר יוחאי המכיל לוח פיקוד ונורות לד ומתכתב עם מסורות השושלת הסינית העתיקה; אריחי פורצלן של "נגב" המחופים בלוחות פוטו-וולטאים, שיכולים לייצר אנרגיה חשמלית מאנרגיה סולרית; "נכבה", שבמרכזה קנקן פלשתיני מותך שיצרה מירי פליישר; "יש תיקון" של מגדלנה חפץ, שבחזיתה הדפסה דיגיטלית: מערכת תה קלאסית מפורצלן שמשולבים בה רכיבים אלקטרוניים היוצרים מעגל חשמלי בין חלקיה, בעיצובה של רונית ברננה; "ערבסקא בליסטית", משטחים מעוטרים שעיצבו עמי דרך ודב גנשרוא המשמשים למיגון כלי רכב צבאיים, ועוד ועוד - לכו לראות.

yaeli311@walla.com

למעלה: מחיצה אקולוגית מודולרית, סטודיו קאהן
באמצע, מימין: "שארית הכלי", עירית אבא; משטחים מעוטרים שעיצבו עמי דרך ודב גנשרוא
למטה: מערכת תה, רונית ברננה
צילום: לאוניד פדרול

